

Stanovisko evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady, kterým se mění nařízení (EU) 2016/794, pokud jde o spolupráci Europolu se soukromými subjekty, zpracování osobních údajů Eupolem na podporu vyšetřování trestné činnosti a úlohu Europolu v oblasti výzkumu a inovací

(COM(2020) 796 final – 2020/0349(COD))

(2021/C 341/10)

Zpravodaj: **Philip VON BROCKDORFF**

Žádost o vypracování stanoviska	Evropská komise, 24. 2. 2021
Právní základ	Článek 304 Smlouvy o fungování Evropské unie
Odpovědná sekce	Zaměstnanost, sociální věci, občanství
Přijato v sekci	26. 5. 2021
Přijato na plenárním zasedání	9. 6. 2021
Plenární zasedání č.	561
Výsledek hlasování (pro/proti/zdrželi se hlasování)	233/2/3

1. Závěry a doporučení

1.1. Evropský hospodářský a sociální výbor (EHSV) vítá návrh Komise na posílení mandátu Europolu, jelikož zlepšuje záruky ochrany údajů a výzkumné kapacity. Pomůže to posílit boj proti organizované trestné činnosti a teroristickým aktivitám a zlepšit operační policejní spolupráci v členských státech EU, a ochránit tak naše občany.

1.2. EHSV rovněž vítá navrhovanou spolupráci Europolu se třetími zeměmi, která umožní spolupráci se soukromými subjekty a provozovateli, zejména pokud jde o výměnu údajů. EHSV má za to, že by mělo existovat kontaktní místo na úrovni EU, kam by mohly soukromé subjekty hlásit informace, které by mohly být důležité pro vyšetřování trestné činnosti. Díky návrhu Komise bude tento nedostatek odstraněn.

1.3. EHSV vítá návrh Komise rovněž z toho důvodu, že jeho cílem je podporovat orgány, jež se zaměřují na prevenci kriminality, aby našly inovativní způsoby řešení, které by jim umožnily bojovat proti mezinárodní trestné činnosti a zároveň držet krok s vyvíjejícím se prostředím. Tento návrh také rozšíří pravomoci a výzkumné kapacity Europolu a vnitrostátních donucovacích orgánů.

1.4. EHSV zdůrazňuje, že prioritou by v rámci posílení kapacity Europolu mělo být přeshraniční vyšetřování, zejména pokud jde o závažné útoky proti oznamovatelům a investigativním novinářům, kteří hrají zásadní úlohu při odhalování korupce, podvodů, špatného řízení nebo jiného protiprávního jednání ve veřejném i soukromém sektoru.

1.5. EHSV je rovněž toho názoru, že neexistují žádné obavy, pokud jde o ochranu soukromí a základní práva při zpracování údajů. Harmonizované právní předpisy odpovídající současným potřebám by naopak umožnily účinněji posoudit otázky související s ochranou údajů a zároveň by zajistily rovnováhu mezi bezpečnostními požadavky jednotlivých členských států a požadavky EU.

1.6. Europol v současné době není schopen poskytovat donucovacím orgánům v členských státech přímo a v reálném čase informace o trestné činnosti ze třetích zemí nebo mezinárodních organizací. Cílem změn uvedených v návrhu je tudíž odstranit tyto nedostatky v oblasti bezpečnosti a vytvořit novou kategorii záznamů, které má za stanovených podmínek používat výhradně Europol. EHSV proto vítá vytvoření nové kategorie záznamů na podporu Schengenského informačního systému (SIS).

1.7. Posílení pravomocí a zdrojů Europolu s sebou nese závazek k účelnosti, neboť větší rozsah umožňuje dosáhnout nákladové efektivity. EHSV považuje navrhované navýšení rozpočtu Europolu za vhodný způsob, který umožní zvýšit ochranu občanů EU a posílit spolupráci mezi Europolem a vnitrostátními donucovacími orgány. Očekává však, že se toto navýšení promítne do počtu operačních zaměstnanců Europolu a do vyšší účinnosti této organizace.

1.8. Celkově se EHSV domnívá, že tyto návrhy představují krok správným směrem, neboť rozšiřují úlohu Europolu, pokud jde o reakci na vyvíjející se situaci. Europol však bude při své práci i nadále do značné míry závislý na činnostech a opatřeních členských států a na údajích, které shromažďují vnitrostátní donucovací orgány. Z tohoto důvodu, a zejména vzhledem ke stále globalizovanějšímu prostředí, si můžeme právem klást otázku, zda nenastal čas umožnit Europolu, aby jednal z vlastního podnětu.

1.9. V budoucnu bude podle EHSV také možná zapotřebí podniknout v této souvislosti odvážnější kroky a rozšířit mandát a oblasti působnosti Europolu. Komise ve svých návrzích poukazuje na to, že organizovaná trestná činnost je stále sofistikovanější a nejnebezpečnější zločinecké sítě mají stále častěji nadnárodní povahu. Vzhledem k tomu, že se organizovaná trestná činnost neustále vyvíjí, bude zapotřebí mandát Europolu upravit, aby tak tato agentura hrála v rámci evropské bezpečnosti ještě významnější úlohu.

1.10. EHSV proto doporučuje, aby úloha a pravomoci Europolu byly v určité fázi nezávisle přezkoumány. V rámci tohoto přezkumu by měl být posouzen také dopad, jaký mají vnitrostátní postupy v oblasti prosazování práva a procesy shromažďování údajů na analýzy, které zpracovává Europol. Přihlédnuto by přitom mělo být také k názorům občanské společnosti, sociálních partnerů i dalších příslušných zúčastněných subjektů.

2. Návrh Evropské komise

2.1. V reakci na rostoucí bezpečnostní hrozby, a zejména hrozby, jež představují zločinecké organizace, zveřejnila Evropská komise dne 9. prosince 2020 návrh nařízení, kterým se mění nařízení (EU) 2016/794, pokud jde o spolupráci Europolu se soukromými subjekty, zpracování osobních údajů Europolem na podporu vyšetřování trestné činnosti a úlohu Europolu v oblasti výzkumu a inovací.

2.2. Smyslem tohoto návrhu je řešit tyto zásadní otázky:

- i) umožnit Europolu účinně spolupracovat se soukromými subjekty;
- ii) umožnit Europolu podporovat členské státy analýzou velkých a složitých souborů údajů (data velkého objemu);
- iii) umožnit Europolu požádat příslušné orgány členského státu, aby zahájily, vedly nebo koordinovaly vyšetřování trestného činu, který se dotýká společného zájmu, jenž je předmětem některé z politik EU, a to bez ohledu na přeshraniční rozměr daného trestného činu.

2.3. Komise rovněž považuje za nutné posílit spolupráci Europolu s Úřadem evropského veřejného žalobce (EPPO) a také se třetími zeměmi. Toto posílení se bude týkat také úlohy Europolu v oblasti výzkumu a inovací, jeho rámce ochrany údajů a parlamentního dohledu.

2.4. Pokud jde o posílenou spolupráci se soukromými subjekty, návrh stanoví pro Europol pravidla, aby tak měl možnost vyměňovat si osobní údaje se soukromými subjekty (aby od nich mohl tyto údaje přijímat), informovat tyto subjekty o chybějících informacích a žádat členské státy, aby požádaly jiné soukromé subjekty o sdílení doplňujících informací.

2.5. Tato pravidla rovněž zavádějí možnost, aby Europol fungoval jako technický kanál pro výměny informací mezi členskými státy a soukromými subjekty. Další pravidla budou v zájmu zlepšení reakce na krizi upravovat podporu členských států při předcházení rozsáhlému šíření teroristického obsahu prostřednictvím on-line platform (jenž se týká probíhajících nebo nedávných událostí a zobrazuje ohrožení života nebo fyzické integrity nebo vyzývá k bezprostřednímu ohrožení života nebo fyzické integrity).

2.6. V zájmu umožnit zpracovávat velké a složité soubory údajů zavádí Komise možnost provést předběžnou analýzu osobních údajů pouze za účelem určení, zda tyto údaje spadají do jednotlivých kategorií subjektů údajů a souvisejí s trestným činem.

2.7. Za účelem účinné podpory vyšetřování trestné činnosti v členských státech nebo Úřadem evropského veřejného žalobce by Europol mohl v určitých případech zpracovávat údaje, které vnitrostátní orgány nebo Úřad evropského veřejného žalobce získaly v kontextu vyšetřování trestné činnosti, a to v souladu s procedurálními náležitostmi a zárukami platnými podle vnitrostátního trestního práva. Za tímto účelem by mohl Europol zpracovávat (a na požádání i uchovávat) veškeré údaje obsažené ve vyšetřovacím spisu poskytnutém členským státem nebo Úřadem evropského veřejného žalobce pro toto vyšetřování, dokud bude Europol při tomto konkrétním vyšetřování poskytovat podporu.

2.8. Dále Komise navrhuje vytvořit v Schengenském informačním systému novou kategorii záznamů. Tento návrh vychází ze skutečnosti, že Europol není schopen poskytovat donucovacím orgánům členských států přímo a v reálném čase informace získané od třetích zemí nebo mezinárodních organizací o osobách, jež jsou podezřelé z trestných činů a teroristických trestných činů, nebo které byly za tyto činy odsouzeny.

2.9. Z hlediska rozpočtu bude podle návrhu na období víceletého finančního rámce v letech 2021–2027 zapotřebí dodatečný rozpočet ve výši přibližně 180 milionů EUR a přibližně 160 dalších pracovních míst.

3. Obecné připomínky

3.1. Ve všech oblastech své činnosti, ať už soukromých či veřejných, čelí Evropa z hlediska bezpečnosti vyvíjejícím se a stále složitějším bezpečnostním hrozbám. Digitální transformace, vyspělé technologie a snadnost, s níž mohou pachatelé vykonávat svou trestnou činnost prostřednictvím internetu, urychlily trestnou činnost v Evropě i na celém světě, přičemž počet případů kybernetické kriminality se exponenciálně zvyšuje.

3.2. Terorismus zůstává také významnou hrozbou pro svobodu a způsob života EU a jejích občanů. Krize COVID-19 tyto hrozby dále umocnila, přičemž zločinecké organizace ji zneužívají a přizpůsobují své způsoby fungování nebo vyvíjejí novou trestnou činnost.

3.3. Tyto vyvíjející se bezpečnostní hrozby vyžadují účinnou podporu na úrovni EU pro práci vnitrostátních donucovacích orgánů. Tyto hrozby se šíří přes hranice, prolínají se s nejrůznějšími trestnými činy a projevují se v organizovaných zločineckých skupinách, které páchají širokou škálou trestné činnosti.

3.4. Vzhledem k tomuto vývoji opatření na vnitrostátní úrovni sama o sobě nestačí k řešení těchto nadnárodních bezpečnostních výzev a donucovací orgány členských států v boji proti závažné trestné činnosti a terorismu stále více využívají podporu a odborné znalosti, které nabízí Agentura EU pro spolupráci v oblasti prosazování práva (Europol).

3.5. Europol je ústředním bodem podpory členských států na úrovni EU v boji proti závažné trestné činnosti a terorismu. Tato agentura nabízí vnitrostátním donucovacím orgánům podporu a odborné znalosti při předcházení závažné trestné činnosti zasahující dva nebo více členských států, terorismu a těm formám trestné činnosti, které se dotýkají společného zájmu, jenž je předmětem některé z politik EU, a při boji proti této trestné činnosti. Od nabytí účinnosti nařízení o Europolu z roku 2016 se operativní význam úkolů agentury podstatně změnil a její operativní podpora se neustále zvyšovala, takže nyní se Europol účastní téměř každého významného protiteroristického vyšetřování v EU.

3.6. Vzhledem k vyvíjejícím se a stále složitějším přeshraničním bezpečnostním hrozbám, kdy se rozostřují hranice mezi fyzickým a digitálním světem a terorismus zůstává v Evropě významnou hrozbou, je rozšiřování schopností, možností a nástrojů Europolu na účinnou podporu členských států při boji proti závažné trestné činnosti a terorismu považováno za vítané a včasné řešení.

4. Konkrétní připomínky

4.1. EHSV vítá návrh Komise na posílení mandátu Europolu, neboť smyslem tohoto návrhu je zavést lepší záruky ochrany údajů a posílit úlohu Europolu v oblasti výzkumu.

4.2. EHSV rovněž vítá navrhovanou operativní spolupráci se třetími zeměmi, která umožní spolupráci se soukromými subjekty, zejména pokud jde o výměnu údajů. EHSV nepovažuje návrh umožňující spolupráci se soukromými subjekty za nepřiměřený. Naopak jej vzhledem k neustálému vývoji mezinárodní trestné činnosti páchané za použití internetu a mobilních zařízení považuje za zcela nezbytný. Zločinecké organizace stále více využívají ke komunikaci a provádění nezákonných činností přeshraniční služby, které nabízejí soukromé subjekty. V současné době však neexistuje kontaktní

místo na úrovni EU, kam by mohly soukromé subjekty hlásit informace, které by mohly být důležité pro vyšetřování trestné činnosti. Cílem tohoto návrhu je tento nedostatek odstranit. Díky této změně legislativy by totiž Europol mohl působit jako kontaktní místo a centralizovaným způsobem zkoumat trestný čin nebo případ vyšetřovaný v jednom či více členských státech. Toto ustanovení umožňuje rozvíjet nezbytnou spolupráci mezi Europolem a soukromými subjekty.

4.3. Podle navržených změn by měl Europol hrát klíčovou roli při pomoci členským státům s vývojem nových technologických řešení založených na umělé inteligenci, z nichž budou mít prospěch vnitrostátní donucovací orgány v celé EU. Nalezení inovativních způsobů řešení představuje důležitou součást boje proti mezinárodní trestné činnosti s cílem zajistit, aby orgány, jež se zaměřují na prevenci kriminality, držely krok s vyvíjejícím se prostředím. Toho lze dosáhnout pouze prostřednictvím koordinovaného výzkumu. EHSV proto podporuje aktivní úlohu Europolu při poskytování centralizované podpory donucovacím orgánům v členských státech, pokud jde o i) určování inovací a ii) rozšiřování pravomocí a možností těchto orgánů, a to s využitím technologií a inovací vyvinutých přímo v EU, místo využívání bezpečnostních řešení ze třetích zemí.

4.4. Pokud jde o ochranu údajů fyzických osob, cílem navržených změn je účinně zajistit, aby byla při zpracování různých druhů údajů plně dodržována ochrana soukromí a základní práva. EHSV je rovněž toho názoru, že zpracování osobních údajů je již tak velmi přísně regulováno, a nemá proto v tomto ohledu žádné připomínky. Harmonizované právní předpisy odpovídající současným potřebám by naopak umožnily účinněji posoudit otázky související s ochranou údajů a zároveň by zajistily rovnováhu mezi bezpečnostními požadavky jednotlivých členských států a EU jako celku.

4.5. EHSV rovněž konstatuje, že Europol není v současné době schopen poskytovat donucovacím orgánům v členských státech přímo a v reálném čase informace získané od třetích zemí nebo mezinárodních organizací o osobách, jež jsou podezřelé z trestných činů a teroristických trestných činů, nebo které byly za tyto činy odsouzeny. Komise se proto snaží svým návrhem tyto nedostatky v oblasti bezpečnosti napravit. EHSV vítá tento krok, stejně jako vytvoření nové kategorie záznamů, které má v konkrétních případech a za přesně vymezených podmínek používat výhradně Europol.

4.6. EHSV má však za to, že Komise možná bude muset v budoucnu podniknout ještě odvážnější kroky a rozšířit mandát a oblasti působnosti Europolu. Komise ve svých návrzích poukazuje na to, že trestná činnost se vyvíjí a nejnebezpečnější zločinecké sítě mají stále častěji nadnárodní povahu. Proto je důležitá spolupráce a součinnost evropských zemí a policejních sil. Je nezbytné, aby byl mandát Europolu postupem času upraven, aby tak tato agentura hrála v rámci evropské bezpečnosti ještě významnější úlohu.

4.7. EHSV zdůrazňuje, že prioritu by v rámci posílení kapacity Europolu mělo představovat přeshraniční vyšetřování, zejména pokud jde o závažné útoky proti oznamovatelům a investigativním novinářům, kteří hrají zásadní úlohu při odhalování korupce, podvodů, špatného řízení nebo jiného protiprávního jednání ve veřejném i soukromém sektoru. Tento požadavek je v souladu s usnesením Evropského parlamentu z července 2020, které odkazuje na silnější mandát, aby Europol mohl žádat o zahájení přeshraničních vyšetřování v případech závažných útoků proti oznamovatelům a investigativním novinářům⁽¹⁾.

4.8. EHSV se domnívá, že posílení pravomocí Europolu s sebou nese závazek k účelnosti, neboť větší rozsah umožňuje dosáhnout nákladově efektivnosti. Další posílení mandátu Europolu a navýšení jeho zdrojů je nezbytné pro to, aby se evropská společnost cítila, a také byla, chráněna.

4.9. Další posílení mandátu Europolu znamená podle EHSV také další posílení koordinace mezi vnitrostátními donucovacími orgány a Europolem, který se prosazuje jako centrum pro analýzu a inovace. V této souvislosti je navrhovaný právní předpis považován za krok správným směrem. Koordinace mezi Europolem a členskými státy je klíčem k tomu všemu a návrhy poskytují pevný základ pro její posílení.

⁽¹⁾ Usnesení Evropského parlamentu ze dne 10. července 2020 o komplexní politice Unie v oblasti předcházení praní peněz a financování terorismu (2020/2686(RSP)).

4.10. Trestná činnost však nebere ohledy na hranice a ve stále globalizovanějším prostředí si EHSV klade otázku, zda nenastal čas umožnit Europolu, aby jednal z vlastního podnětu. Měl by mít Europol právo zahájit vyšetřování a aktivně vykonávat činnosti v oblasti prosazování práva v členských státech? V současné době to není povoleno, ale vzhledem k vývoji trestné činnosti může být zapotřebí zahájit diskusi o tom, zda by měl Europol zahajovat rozsáhlejší vyšetřování trestné činnosti.

4.11. Jak již bylo uvedeno, tyto návrhy představují krok správným směrem, neboť posilují úlohu Europolu tak, aby mohl reagovat na měnící se situaci. Europol však bude při své práci i nadále do značné míry závislý na činnostech a opatřeních členských států a na údajích, které shromažďují vnitrostátní donucovací orgány. EHSV se proto domnívá, že by bylo opravdu na místě provést nezávislý přezkum toho, do jaké míry je Europol při plnění svých úkolů a provádění své činnosti účinný (což do značné míry závisí také na účinnosti vnitrostátních donucovacích orgánů). Tento přezkum, který by případně provedla skupinka vysoce postavených příslušníků justice a policejních sil ve výslužbě, by se měl zaměřit rovněž na to, jaký vliv mají vnitrostátní postupy v oblasti prosazování práva a shromažďování údajů na analýzy a posouzení, které vypracovává Europol, a jaký vliv mají následně tyto analýzy a posouzení na činnost v oblasti prosazování práva na vnitrostátní úrovni. V rámci tohoto přezkumu by měly být zohledněny také názory občanské společnosti, sociálních partnerů a příslušných zúčastněných subjektů, a to zejména těch skupin a jednotlivců, jejichž životy by mohly být činnostmi v oblasti prosazování práva nesprávně nebo neoprávněně ovlivněny.

V Bruselu dne 9. června 2021.

Předsedkyně
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Christa SCHWENG
